

Caroline Criado Perez

NÄHTAMATUD NAISED

ANDMELÜNGAD MEESTEKEKSKESMAAILMAS

Inglise keelest tõlkinud Epp Aareleid

Originaali tiitel:
Caroline Criado-Perez
„Invisible Women”
Chatto & Windus, 2019

Tekst © Caroline Criado-Perez, 2019
Kõik õigused kaitstud.
Avaldatud koostöös Chatto & Windus, Vintage,
Penguin Random House.

Eestikeelne tõlge © Epp Aareleid ja kirjastus Tänapäev, 2021
Toimetanud Kristiina Ainelu
Kujundanud Siiri Timmerman

ISBN 978-9916-17-090-8

Trükitud AS Pakett trükikojas

www.tnp.ee

Visadele naistele: jääge ikka sama tülikalt keeruliseks!

Sisukord

<i>Eessõna</i>	7
<i>Sissejuhatus</i> . Vaikimisi mees	11
I osa. Igapäevaelu	
1. peatükk. Kas lumekoristus võib olla seksistlik?	36
2. peatükk. Sooneutraalne, pissuaaridega	52
II osa. Töökoht	
3. peatükk. Pikk reede	72
4. peatükk. Meritokraatia müüt	94
5. peatükk. Henry Higginsi efekt	113
6. peatükk. Kui naine on vähem väärt kui king	128
III osa. Disain	
7. peatükk. Adrahüpotees	144
8. peatükk. Mis sobib meestele, sobib kõigile	156
9. peatükk. Meestemeri	167
IV osa. Arsti juures	
10. peatükk. Ravimid, mis ei mõju	190
11. peatükk. Yentli sündroom	210
V osa. Avalik elu	
12. peatükk. Tasuta ressurs, mida kurnata	228
13. peatükk. Käekotist rahakotti	242
14. peatükk. Naiste õigused on inimõigused	252
VI osa. Kui asjad viltu veavad	
15. peatükk. Kes taastab hävinu?	274
16. peatükk. Mitte katastroof pole see, mis tapab	280
<i>Järelsõna</i>	293
<i>Tänuavaldused</i>	301
<i>Viited</i>	303
<i>Register</i>	359

*Maailmapilt, nagu maailm isegi, on meeste loodud; nad kirjeldavad
seda oma vaatenurgast ja ajavad ta segi absoluutse tõega.*

Simone de Beauvoir

Eessõna

Suurem osa dokumenteeritud inimajaloost on üksainus suur andmelünk. Alates inimese kui küti teooriast ei ole mineviku kroonikud naiste rollile inimkonna arengus just kuigi palju tähelepanu pööranud – ei kultuurilises ega bioloogilises mõttes. Selle asemel on meeste elu käsitletud inimeste eluna üldiselt. Mis puudutab inimkonna teist poolt, siis nende elu kohta ei kuule me sageli muud kui vaikimist.

Ja sellist vaikimist kohtab kõikjal. Seda on täis kogu meie kultuur: filmid, uudised, kirjandus, teadus, linnaplaneerimine ja majandus. Samuti lood, mida me oma minevikust, olevikust ja tulevikust endile jutustame. Kõiki neid markeerib ja moonutab naise kujuga „kohalolutuse” tühimik. See ongi soopõhine andmelünk.

Soopõhine andmelünk ei piirdu üksnes vaikimisega, vaikimisel ja lünkadel on ka tagajärjed. Need mõjutavad naiste elu iga päev. Mõnel juhul võib mõju olla üsna väike – näiteks lõdisevad naised kontoriruumis, mille temperatuur on seatud meeste normi järgi, või siis küündivad vaid hädavaevu ülemise riiulitasandini, mille kõrgus on paika pandud meeste pikkusnormi järgi. Kindlasti mõjub see ärritavalt. Kahtlemata tundub see ebaõiglane.

Siiski pole see eluohtlik erinevalt avariisse sattumisest autoga, mille turvavarustus ei arvesta naise kehamõõtudega; erinevalt südameinfarkti diagnoosimata jätmisest, sest su sümptomeid peetakse „ebatüüpiliseks”. Meestepõhistele andmetele rajatud maailmas võivad sellised asjaolud naistele kaasa tuua surmavaid tagajärgi.

Soopõhise andmelünga üks tähtsamaid aspekte on asjaolu, et see pole üldjuhul ei pahatahtlik ega isegi mitte sihilik. Lausa vastupidi: aastatuhandeid valitsenud mõtteviisi tõttu on lihtsalt kujunenud teatav *mõtlematus*. Koguni topeltnõmõtlema: mehi peetakse iseeneestmõistetavaks, naised aga ei vääri üldse märkimist, sest kui me räägime „inimestest” üldiselt, peame tegelikult silmas mehi.

See ei ole hiljutine tähelepanek. Juba 1949. aastal tegi Simone de Beauvoir kuulsa mõtteavalduse: „Inimkond on meessoost ja mees määratleb naist vaid enda suhtes, mitte iseseisvana. Naist ei peeta iseseisvaks olendiks. [...] Mees on subjekt, absoluut; naine on Teine.”¹ Uudne on aga kontekst, kus naisi käsitletakse endiselt „Teisena”. Ja see kontekst on maailm, mis sõltub üha suuremal määral andmetest. Suurtest Andmetest, millest Suured Algoritmid sõeluvad Suurte Arvutite abil omakorda välja Suuri Tõdesid. Kui aga Suuri Andmeid moonutab suur vaikimine, on tulemuseks parimal juhul pooltõed. Ning sageli pole need naistele üldse mingid tõed. Nagu ütlevad arvutiteadlased: „Prügi sisse, prügi välja.”

Selline uus kontekst tekitab veelgi suurema vajaduse soolise andmelünga likvideerimise järele. Juba on saanud tavapäraseks, et tehisintellekt aitab arstidel haigusi diagnoosida, skaneerib CV-sid ja teeb koguni tööintervjuusid. Siiski kubisevad andmekogumid, millel tehisintellekt põhineb, lünkadest, ja kuna algoritmid on sageli kaitstud kui patenteeritud tarkvara, ei saa me isegi kontrollida, kas neid lünki on arvesse võetud. Olemasolevate andmete põhjal aga ei tundu see kindlasti nõnda olevat.

Numbrid, tehnoloogia ja algoritmid – need kõik on „Nähtamatute naiste” juures väga tähtsad. Siiski jutustavad need kõigest pool lugu. Andmed on lihtsalt teine sõna teabe kohta, teabel aga on palju allikaid. On tõsi, et statistika on teatud liiki teave, ent niisamuti on teave inimkogemus. Niisiis väidan ma, et kui me kujundame maailma, mis peaks sobima kõigile, tuleb arvestada ka naistega. Kui inimesed, kes langetavad otsuseid, mis puudutavad meid kõiki, on eranditult valged, ilma puudeta mehed (ning üheksal juhul kümnest pärit USA-st), tekitab ka see andmelünga. Niisamuti tekitab andmelünga asjaolu, et meditsiiniuuringutes ei koguta teavet naisekeha kohta. Nagu ma edaspidi näitan, põhjustab naiste vaatepunktiga arvestamata jätmise väga palju tahtmatut meestekesksust, millest püütakse (sageli heauskselt) jätta „sooneutraalsuse” muljet. Just seda pidaski de Beauvoir silmas, kui kirjutas, et mehed peavad oma vaatepunkti ekslikult absoluutseks tõeks.

Naistespetsiifilised probleemid, millega mehed ei arvesta,

hõlmavad eri valdkondi, aga edasi lugedes märkate esile kerkivat kolme põhiteemat: naisekeha, naiste tasustamata hoolduskohustusi ja meeste vägivalda naiste vastu. Need on niivõrd tähtsad probleemid, et puudutavad peaaegu kõiki meie eluvaldkondi ning mõjutavad meie kogemust kõigest – ühistranspordist töökeskkonna, meditsiiniliste operatsioonide ja poliitikani. Meestel lähevad need aga meelest, sest meestel ei ole naisekeha. Nagu näeme, teevad mehed vaid murdosa naiste tasustamata tööst. Ja ehkki nemadki peavad võitlema meeste vägivallaga, väljendub see vägivald teisiti kui see, millega seisavad silmitsi naised. Nõnda siis jäetakse need erinevused tähelepanuta ning me elame endiselt nii, nagu oleks mehekeha ja sellega kaasnev elamiskogemus sooneutraalsed. See on üks naiste diskrimineerimise vorme.

Räägin raamatus nii bioloogilisest soost (ingl *sex*) kui ka sotsiaalsest soost (ingl *gender*). Esimese all pean silmas bioloogilisi omadusi, mis määravad, kas inimene on mees- või naissoost, s.t XX- ja XY-kromosoomi. Sotsiaalse soo all pean silmas sotsiaalseid tähendusi, mille me nendele bioloogilistele faktidele omistame – seda, kuidas naise koheldakse seetõttu, et neid *tajutakse* naistena. Vaid üks neist soomõistetest on inimese kujundatud, küll aga on mõlemad reaalsed. Ja mõlemal on naistele märkimisväärsed tagajärjed, elades maailmas, mis on kujundatud meeste kohta kogutud andmete põhjal.

Kuigi ma räägin kogu raamatus nii bioloogilisest kui ka sotsiaalsest soost, pean ma üldtermini „soopõhine andmelünk” (ingl *gender data gap*) puhul siiski silmas sotsiaalset sugu, sest bioloogiline sugu ei ole põhjus, miks naised andmetest välja jäetakse. Andes nime nähtusele, mis kahjustab sedavõrd olulisel määral nii paljude naiste elu, tahan selgelt väljendada selle algpõhjust, ning vastupidi paljudele väidetele, mida te raamatu lehekülgedelt lugeda saate, ei seisne probleem naisekehas. Probleem seisneb hoopis sellele kehale omistatud sotsiaalses tähenduses ning ühiskonna suutmatuses naisekehaga arvestada.

„Nähtamatud naised” on lugu puudumisest – seepärast ongi sellest teinekord raske kirjutada. Kui andmed naiste kohta on

üleüldiselt lünklikud (kuna me neid andmeid enamasti ei kogu, ja kui ka kogume, siis ei erista me neid sugude järgi), siis muu kui valge nahavärviga naiste, puuetega naiste ja töölisklassi naiste kohta andmed sisuliselt puuduvad. Mitte üksnes sellepärast, et neid ei koguta, vaid sellepärast, et neid ei eraldata meeste andmetest – ehk siis ei koguta andmeid sugude järgi. Statistikas naiste osakaalu kohta eri valdkondades – akadeemilistest ametikohtadest filmirollideni – on küll eraldi nimetatud „naised” ja „etnilised vähemused”, ent andmed etnilistesse vähemustesse kuuluvate naiste kohta lähevad kummagi suurema rühma sees kaotsi. Kui need on olemas, olen need esitanud, kuid need on haruharvad juhud.

Selle raamatu eesmärk ei ole psühhoanalüüs. Mul ei ole otsest juurdepääsu soopõhise andmelünga püsimisele kaasa aitavate inimeste sisimatele mõtetele, mis tähendab, et raamat ei saa pakkuda lõplikke tõendeid soopõhise andmelünga põhjuste kohta. Võin üksnes andmeid esitada ja paluda teil lugejatena tõenditega tutvuda. Niisamuti ei huvita mind, kas mõni isik, kes lõi tööriista, mida meestel on mugavam käsitseda, oli salamisi seksist. Isiklikud motiivid on teatud mõttes ebaolulised. Tähtis on muster. Tähtis on see, kas – arvestades minu esitatavate andmete kaalu – tundub mõistlik järeldada, et soopõhine andmelünk on pelgalt juhus.

Väidan, et see ei ole juhus. Väidan, et soopõhine andmelünk on inimkonda peaaegu eranditult meestena käsitleva mõtlematu suhtumise põhjus, aga ka tagajärg. Näitan, kui tihti ja kui laialdaselt selline kallutatatus esile kerkib ning kuidas see moonutab väidetavalt objektiivseid andmeid, mis valitsevad üha suuremal määral meie elu üle. Näitan, et isegi meie ülimalt mõistuspärases maailmas, mida aina rohkem juhivad supererapooletud superarvutid, on naised ikka veel vägagi „teise sugupoole” rollis, nagu seda nimetas de Beauvoir, ja et ohud, mis on seotud naiste taandamisega heal juhul mehe alaliigiks, on tänapäeval sama reaalsed kui varemgi.

Vaikimisi mees

Mehe käsitlemine inimese prototüübina on olnud üks inimühiskonna alustalasid. See on ammine harjumus ja sama sügavalt juurdunud kui inimevolutsiooni teooriadki. Juba 4. sajandil eKr kuulutas Aristoteles mehe kui normi vaieldamatut tõde: „Esimene kõrvalekalle normist oli emaste järglaste sündimine,” kirjutas ta oma bioloogilises traktaadis „Loomade tekkimine” (mööndes siiski, et selline kõrvalekalle oli looduse seisukohalt hädavajalik).

Üle kahe tuhande aasta hiljem, 1966. aastal korraldas Chicago ülikool ürgsete küttide-korilaste kogukondade teemalise sümposiumi. Üritus kandis pealkirja „Mees kui kütt” („Man the Hunter”). Eri maailmanurkadest tuli kokku üle 75 sotsiaalantrpoloog, et arutleda küttimise tähtsuse üle inimevolutsioonis ja -arengus. Üksmeelselt järeldati, et sel oli tõepoolest üsna keskne roll.¹ „Võlgneme muistsetele küttele oma bioloogia, psühholoogia ja kombed, mis eristavad meid ahvidest,” kuulutati sümposiumi ettekannete põhjal valminud artiklikogumiku ühes tekstis. Feministid aga rõhutasid, et ehk küll väga tore, on selline teooria naiste evolutsiooni seisukohalt mõneti problemaatiline, sest nagu kogumikus selgitati, oli küttimine meeste tegevus. Niisiis, kui meie intellekt, huvid, tunded ja põhiline sotsiaalne elu on evolutsiooniliselt kõik eduka kütiks kohandumise tulemus, siis mida tähendab see naiste kui inimeste puhul? Kui inimevolutsiooni on juhtinud mehed, kas naised on siis üleüldse inimesed?

Klassikaks kujunenud 1975. aasta essees „Naine kui korilane” („Woman the Gatherer”) seadis antropoloog Sally Slocum mehe kui küti teooria ülimuslikkuse kahtluse alla.² Ta väitis, et antropoloogid otsivad näiteid meeste käitumise kohta ja arvavad, et neist selgitusteks piisab. Slocum esitas vaikuse katkestamiseks lihtsa küsimuse: „Mida tegid naised sel ajal, kui mehed küttimas käisid?”

Vastus: tegelesid korilusega ja hoolitsesid laste eest, kes tollal vanematest palju kauem sõltusid. Kõik see eeldas samuti koostööd. Selle teadmise valguses asub Slocum kriitilisele seisukohale: väita, et inimese kohandumine oli põhiliselt meeste küttimis- ja tapmishimu tulemus, tähendab omistada liiga suurt tähtsust agressiivsusele, mis on lõppude lõpuks kõigest üks inimelu paljudest tahkudest.

Slocum kirjutas oma essee üle 40 aasta tagasi, kuid meestekeskus püsib evolutsiooniteoorias siiani. 2016. aastal ilmus ajalehes *The Independent* pealkiri „Teadlased leiavad, et inimese tapahimu kujunes evolutsiooni käigus”.³ Artiklis tutvustati teaduslikku uurimust „Inimese tapahimu fülogeneetilised juured”, mille väitel on inimene evolutsiooni käigus arenenud omaenda liigikaaslaste suhtes kuus korda mõrvarlikumaks kui keskmine imetaja.⁴

Kahtlemata vastab see meie liigi puhul üldiselt tõeale, ent kaasinimese surma põhjustav vägivald on valdavalt meeste pärusmaa: 32 aasta jooksul kogutud mõrvastatistika põhjal tehti Rootsis kindlaks, et üheksa mõrva kümnest on toime pannud mehed.⁵ See korreleerub ka teiste riikide, sh Austraalia⁶, Ühendkuningriigi⁷ ja USA⁸ statistikaga. ÜRO 2013. aasta mõrvastatistika järgi on 96% maailma mõrvaritest mehed.⁹ Niisiis võiksime küsida: kas inimesed on tapahimulised üldiselt või on seda mehed? Ja kui naised üldjuhul mõrva toime ei pane, siis mida tuleks arvata naiste „fülogeneetikast”?

Paistab, et lähenemisviis, mille järgi jutt käib vaikumisi meestest, kui ei ole märgitud teisiti, näib olevat vallutanud kõikvõimalikud etnograafilised valdkonnad. Näiteks kujutavad koopamaalingud sageli saakloomi, niisiis on teadlased oletanud, et nende autorid olid mehed ehk kütid. Ometi on selliste maalingute kõrval näha olevate käejälgede hiljutine analüüs Prantsusmaa ja Hispaania koobastes näidanud, et enamik loomakujutisi oli tegelikult naiste loodud.¹⁰

Isegi inimluudel pole meestekeskse mõtteviisi eest pääsu. Võiksime arvata, et inimskeleti puhul on objektiivselt tegu kas mehe või naise säilmetega ning seega ei tohiks meestekeskne mõtlemine seda mõjutada. Aga me eksiksime. Üle saja aasta arvati, et 10. sajandist pärit viikingi skelett, mida tuntakse Birka sõdalasena, kuulus vaatamata naise vaagnaluule ikkagi mehele, sest oli maetud

koos tervikliku relvakomplekti ja kahe ohverdatud hobusega.¹¹ Hauapanused viitasid sellele, et maetu oli sõdalane¹² – sõdalane aga tähendas meest (viikingipärimumstes leiduvaid arvukaid viiteid nais-sõdalastele nimetasid arheoloogid „müütilisteks ilustusteks”¹³). Ent isegi kui relvad näivad olevat soo määramisel kaalukama tähtsusega kui vaagnaluu, ei trumpa nad siiski üle DNA-d: 2017. aastal tehtud analüüs kinnitas, et säilmed kuulusid tõepoolest naisele.

Sellega aga vaidlused ei lõppenud, üksnes nende kese nihkus.¹⁴ Võimalik, et luud läksid vahetusse, või siis oli mõni muu põhjus, miks naise surnukeha nende esemetega koos maeti. Skeptiliste teadlaste mõlemad arvamusel võisid olla põhjendatud (ehkki algse uurimuse autorid lükkasid need oletused hauapanuste asetusele viidates ümber). Selline vastupanu kõneleb aga iseenda eest, eriti kuna sarnastes tingimustes leitud meeste luustike puhul niisuguseid kahtlusi ei teki.¹⁵ On tõsi, et haudu välja kaevates leiavad arheoloogid enamasti rohkem mehi kui naisi. Nagu tunnustatud antropoloog Phillip Walker 1995. aastal kolpade soolise kuuluvuse määramist käsitlevas raamatupeatükis kuivalt märkis, ei ole see vastavuses meie teadmistega inimkonna praegusest soolisest jagunemisest.¹⁶ Ja arvestades, et viikingi naised võisid olla kinnisvaraomanikud, pärida ja saada ka mõjuvõimsateks kauplejateks, kas on siis nii võimatu, et nad võisid ka sõdida?¹⁷

Lõppude lõpuks ei ole need kaugeltki ainsad leitud naissõdalaste luud. „Euraasia steppidest Bulgaariast Mongooliani on avastatud palju lahinguvigastuste märke kandvaid naiste luustikke,” kirjutas Natalie Haynes ajalehes *The Guardian*.¹⁸ Näiteks sküütide puhul, kes sõdisid ratsa ning kasutasid vibusid ja nooli, ei olnud meessõdalastel naiste ees sünnipärast eelist ning koos relvadega maetud luustike DNA-analüüs enam kui tuhandes sküüdi matmispaigas Ukrainast Kesk-Aasiani on näidanud, et kuni 37 protsenti sküüdi naistest ja neidudest olid aktiivsed sõdalased.¹⁹

See, kui sügavalt on meis juurdunud mõtteviis, et jutt käib väikimisi meestest, juhul kui pole märgitud teisiti, pole ehk nii üllatav, kui teadvustame, et see on omane ka ühele meie ühiskonna alustaladest – keelele endale. Kui Slocum kritiseeris antropoloogia

meestekesksust, juhtis ta tähelepanu asjaolule, et selline kallutatuse ei ilmne üksnes viisides, kuidas nappe andmeid tõlgendatakse, vaid ka keeles, mida seejuures kasutatakse. Ta kirjutas, et sõna *man* (millega inglise keeles tähistatakse nii meest kui ka inimest) kasutatakse niivõrd kahemõtteliselt, et võimatu on aru saada, kas sellega mõeldakse mehi või inimliiki üldiselt. Selline tähenduste kokkulangevus tekitas Slocumis kahtluse, et paljude antropoloogide meelest on sõna *man*, mis väidetavalt tähistab inimliiki, tegelikult täpselt sünonüümne sõnaga *males* (ingl „mehed”, „isased”). Nagu me kohe näeme, viitavad tõendid sellele, et tal oli arvatavasti õigus.

Muriel Rukeyseri luuletuses „Müüt” küsib vana ja pime Oidipus sfinksilt: „Miks ma oma ema ära ei tundnud?” Sfinks selgitab, et Oidipus oli vastanud valesti tema küsimusele („Mis kõnib hommikul neljal, pärastlõunal kahel ja õhtul kolmel jalal?”). „[S]a vastasid „mees” [ingl *man*]. Naise kohta ei öelnud sa sõnagi.” Oidipus vastab: „Aga kui öeldakse „mees”, peetakse silmas ka naisi. Kõik teavad ju seda.”

Tegelikult aga oli sfinksil õigus ja Oidipus eksis. Kui öeldakse „mees”, ei peeta silmas ka naisi, isegi kui kõik seda põhimõtteliselt teavad. Viimase 40 aasta jooksul eri keelte kohta koostatud arvukad uurimused on ikka ja jälle leidnud, et seda, mida nimetatakse geneeriliseks meessooks (sõnade nagu ingliskeelse *he* kasutamist sooneutraalsena), ei tõlgendata tegelikult sugugi mõlemat sugu hõlmavana.²⁰ Seda tõlgendatakse valdavalt meessoost sõnana.

Geneerilise meessoovormi puhul kerkivad silme ette pigem kuulsad mehed kui kuulsad naised²¹, ameteid nähakse pigem meeste ametitena²² ning nii tööle kui ka poliitilistele positsioonidele kandideerijatena eelistatakse mehi.²³ Ühtlasi kandideerivad naised harvemini töökohtadele, kui kuulutustes kasutatakse geneerilist meessugu, ning on tööintervjuudel vähem edukad.²⁴ Tegelikult on geneerilise meessoõ tõlgendamine pigem meessoona niivõrd üleüldine, et matab enda alla ka muidu võimsad stereotüübid. Niisiis hakatakse ka ameteid, nagu kosmeetik, mida tavaliselt peetakse naiste erialaks, äkitselt tajuma meeste ametina.²⁵ See moonutab isegi teadusuuringute tulemusi, sest tekitab teatava soopõhise

metaandmelünga: 2015. aastal ilmunud teadusartiklis, mis vaatles enesekirjelduse kallutatust psühholoogilistes uuringutes, väideti, et geneerilise meessoos kasutamine küsimustikus mõjutab naiste vastuseid ja võis moonutada testitulemusi.²⁶ Autorid järeldasid, et geneerilise meessoos kasutamine võib portreeterida ebarealistlikke erinevusi naiste ja meeste vahel, mida ei oleks esile tulnud, kui sama küsimustiku sõnastuses oleks kasutatud sooneutraalset või sugusid mittemärkivat keelt.

Vaatamata aastakümnetega kogunenud tõendusmaterjalile, et geneerilise meessoos tõttu on keelekasutus kõike muud kui selge, rõhutatakse paljude riikide ametlikes keelereeglites ometi endiselt, et tegu on puhtalt formaalsusega, mille juurde tuleb ka edaspidi jääda – selguse huvides. Veel 2017. aastal sõdis Académie Française ehk prantsuse keele seisukohalt Prantsusmaa kõrgeim autoriteet häälekalt vastu „kaasavast kirjaviisist” kõrvale kaldumisele ja väitis, et geneerilise meessoos vältimine seab ohtu prantsuse keele püsimise. Teistes riikides, sh Hispaanias²⁷ ja Iisraelis²⁸ on peetud samasuguseid lahinguid.

Et inglise keeles ei ole nimisõnadel grammatilist sugu, on geneerilise meessoovormi kasutamine tänapäeval üsna piiratud. Sõnad nagu *doctor* (arst) ja *poet* (luuletaja) olid varem geneeriliselt meessoost (ning naissoost arstidele ja poetidale viidati tavaliselt pilkavalt sõnadega *poetess* ja *doctress*), kuid nüüd käsitletakse neid sooneutraalsena. Ent olgugi et geneerilist meessugu kasutavad oma kirjutistes tegelikult veel vaid pedandid, kes endiselt väidavad, et sõna *he* tähistab nii mees- kui ka naissugu, on see keelde teatud mõttes tagasi tulnud pealtnäha sooneutraalsete kõnekeelsete amerikanismidega *dude* (kutt) ja *guys* (semud). Samuti näitas Ühendkuningriigis hiljuti toimunud vaidlus, et mõnele on iseenesestmõistetav meessoovorm endiselt ülitähtis. Kui Londoni tuletõrjeameti esimene naisjuht Dany Cotton tegi 2017. aastal ettepaneku asendada sõna *fireman* nüüdseks standardiks kujunenud (ja olgem ausad, palju lahedama) sõnaga *firefighter*, tabas teda vihakirjade laviin.²⁹

Seevastu näiteks prantsuse, saksa ja hispaania keeles on nimisõnadel grammatiline sugu ning siin on mees- ja naissoo mõiste

keele endaga kokku põimunud. Kõik nimisõnad on kas mees- või naissoost (saksa keeles mees-, nais- või keskssoost). Hispaania keeles on sõna „laud” naissoost, „auto” aga meessoost: *la mesa roja* („punane laud”), *el coche rojo* („punane auto”). Inimestele viitavate nimisõnade puhul on standardsugu alati meesugu. Püüdke guugeldada saksakeelset vastet sõnale „advokaat”. Vastuseks saate *Anwalt*, mis tähendab otsesõnu meesadvokaati, aga mida kasutatakse ka üldistavalt lihtsalt advokaadi tähenduses. Kui soovite rääkida konkreetset naisadvokaadist, tuleb öelda *Anwältin* (muide, see, kuidas naissoost sõnad on sageli, nii nagu siingi, meessoost terminite modifikatsioonid, on järjekordne vaevu märgatav viis, kuidas me käsitleme naissugu kõrvalekaldena meessoost ehk „Teisena”, kui kasutada Simone de Beauvoir’ terminit). Geneerilist meessugu kasutatakse ka siis, kui jutt käib inimkooslusest. Kui rühma liikmete sugu on teadmata või kui tegu on segarühmaga, kasutatakse geneerilist meessugu. Niisiis öeldakse sajast naisõpetajast koosneva rühma kohta hispaania keeles *las profesoras*, ent kui nende seas on kas või üksainus meesõpetaja, öeldakse *los profesores*. See näitab, kui võimas on mehelik standard.

Keeltes, kus nimisõnadel on grammatiline sugu, püsib geneeriline meessugu läbiva elemendina. Töökuulutustes kasutatakse sageli meesvormi, iseäranis kui tegu on juhtivate ametikohtadega.³⁰ Hiljuti Austrias korraldatud uuringust, milles vaadeldi juhtivate ametikohtade töökuulutuste keelekasutust, selgus, et meestekeskse ja „sooliselt õiglase” (ehk nii mees- kui ka naissugu kaasava) keelekasutuse kasutusvahekord oli 27 : 1.³¹ Euroopa Parlament usub olevat leidnud probleemile lahenduse ja soovib alates 2008. aastast lisada nimisõnade grammatilise sooeristusega keelte puhul töökuulutustes ametinimetuse järele lühendi „m/f”. Eesmärk on muuta geneeriline meessoovorm „õiglasemaks”, meenutades meile, et ka naised on olemas. Mõte iseenesest on kena, aga selle toetamiseks puudusid andmed. Muudatuse mõju testides avastasid teadlased, et see polnud sugugi vähendanud geneerilise meessoos tõlgendamist naisi välistavana – mis omakorda näitab, kui tähtis on koguda andmeid *enne* poliitika kujundamist.³²